

Tämä on alkuperäisen artikkelin rinnakkaistallenne.

Viite:

Elenius, L, Latva-Reinikka, A. & Saarikoski, S. 2019. Aikakauslehtiartikkeleiden löydettävyyden muutoksen kourissa. *Kreodi* (3). <https://www.kreodi.fi/arkisto/artikkelit/aikakauslehtiartikkeleiden-loydettavyys-muutoksen-kourissa>

SeAMK

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU
SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Kuva: Leena Elenius

03.06.2019, 20:53

AIKAKAUSLEHTIARTIKKELEIDEN LÖYDETTÄVYYS MUUTOKSEN KOURISSA

Leena Elenius

Anu Latva-Reinikka

Silja Saarikoski

Opiskelijan on tärkeää tunnistaa oman alansa ammattilehtiä. Niiden avulla pääsee helposti kiinni oman alansa uusimpaan tietoon. Ammattilehtiä tilataan myös työpaikoille, joten opiskelujen jälkeen niiden käyttö jatkuu luontevasti työelämässä. Lehtiartikkelitiedon löytäminen on kuitenkin haasteellista ja se on jopa monimutkaistunut entisestään. Metatietoa ei ole. Lisäksi uudet lehtijulkaisemisen muodot sekoittavat pakkaa kirjaston näkökulmasta.

LEHDET OVAT OSA ASIANTUNTIJAN INFORMAATIOYMPÄRISTÖÄ

Lehdet ovat osa ammatti- ja tieteenalan informaatioympäristöä. Niissä julkaistu tieto on ajantasaista alan käyttötietoa. Ensitieto uusista ilmiöistä, kansainvälisistä kysymyksistä ja ongelmien ratkaisuista löytyy usein juuri ammatti- ja asiantuntijalehdistä.

Ammattilehtien kautta opiskelija saa lisäksi kuin puolivahingossa näkymän oman alan henkilögalleriaan. Ammattilehtien artikkelit ovat parhaimmillaan jäsentynyt kartta kohti alan ammattitiedon verkostoa, asiantuntijoita, kehittäjiä, tutkijoita, vaikuttajia ja päättäjiä.

Monialaiset yleislehdet tarjoavat päivittäisen uutistiedon rinnalle ja tueksi pidempiä syväartikkeleita asioista ja kysymyksistä, joilla on laajempaa ja yleisempää mielenkiintoa. Opiskelijan näkökulmasta nämä lehdet ovat sekä yleistiedon ja taustanäkemyksen välittäjiä. Lisäksi niillä on erityinen rooli monialaisten ja -tieteisten kysymysten ja ongelmien jäsentämisessä. Oman ammattikuplan ulkopuoliseen todellisuuteen yleislehdet ovat hyvä portti.

Leh

Maga

A-

Kuva: Leena Elenius

LÖYTÄMINEN VAIKEUTUNUT JA KÄYTTÖ MONIMUTKAISTUNUT

Opiskelijat hyödyntävät kotimaisten ammattilehtien artikkeleita (Karttunen 2015, 4). Niistä löytyy käytännönläheistä tietoa alalle ajankohtaisista asioista kuten henkilöhaastatteluita, tuote-esittelyitä, uusia työmenetelmiä ja trendejä. Ammattilehdissä referoidaan kehittämishankkeissa saatua tietoa. Niissä nostetaan esille tieteellisen tutkimuksen tuloksia meiltä ja muualta. Koska tiedon arviointia ja tulkintaa on tehnyt jokin asiantuntija tai ammatillinen taho, on tällaisista tiedonlähteistä apua erityisesti opiskelijalle.

Lehtiä ja artikkeleita hyödynnetään edelleen. Osoitus tutkimus- ja ammattilehtien kasvaneesta käytöstä on Seinäjoen ammattikorkeakoulussa terveystieteen artikkelitietokanta Medicin käyttö. Se on lisääntynyt selvästi Aleksin lakkauttamisen myötä. Medicin käytössä viime vuosi 2018 oli ennätysvuosi, jolloin hakuja tehtiin yhteensä 22 212 kpl. Edellisvuoteen verrattuna kasvua oli noin 30 %. Tietoa artikkeleista siis tarvitaan.

Ammatillisen artikkelitiedon löytyminen on kuitenkin edelleen haasteellista ja se on jopa monimutkaistunut entisestään. Ammattilehtien artikkeliviitetietokantojen ylläpito on lopetettu eViikki-, Tali-, Aleksin-, Helecon Finp-tietokannoissa, jäljellä ovat enää Arto ja Medic. Arton osalta tiettyjen alojen uuden tiedon hakeminen on vaikeutunut, koska tietyistä ammattilehdistä (esim. Rakennuslehti, Kehittyvä elintarvike ja Kirjastolehti) tuorein indeksoitu tieto on vuosilta 2017 (tilanne 15.5.19).

Kaikki tämä tekee opiskelijan tiedonhausta haastavaa, koska tieto on totuttu löytämään vaivattomasti, nopeasti ja sähköisenä. On melko vaivalloista, aikaa vievää ja vanhanaikaista palata pelkästään lehtien selailuun. Pahimmillaan osuvan tiedon löytyminen vaatii useamman painetun lehden vuosikerran läpikäymisen.

Vähintäänkin kunkin alan ydinlehdet pitäisi nimetä ja niissä julkaistujen artikkeleiden tiedot kuvailla Artoon. Tämä helpottaisi tiedonhakijaa. On vaarana, että lehtiartikkeleissa julkaistun tiedon "pitkähäntä" jää kovin lyhyeksi. Lehdestä on tulossa kertakäyttötuote. Pahimmillaan sitä ei lueta eikä käytetä kertaakaan, koska sen olemassaolosta ei ole tietoja missään.

METATIETOA EI OLE – TAI SE ON LEVÄLLÄÄN

Eryteisesti amk-sektorilla huolestuttiin artikkelitietokanta Aleksin loppumisen myötä (ks. esim. Elenius 2018). Mistä ja miten Aleksin lakkauttamisen jälkeen voi hakea kattavasti ja keskitetysti kotimaisten ammatti- ja tutkimuslehdissä julkaistua tietoa? Arton ongelmat tiedettiin jo reilu vuosi sitten, eikä se tälläkään hetkellä riitä kattavaksi ja ajantasaiseksi tutkimus- ja ammattilehtien tietokannaksi.

Tiedon hakijan kannalta ongelma on se, että tietoa ei ole ja niiden hakupalvelut ovat hajallaan lehtien omilla alustoilla. Siellä ne ovat joko avoimena kokoteksteinä tai tiivistelmä- tai viitetasoisina tietueina. Artikkeleita löytyy julkaisuarkistoista ja verkkopalveluista (esim. Journal.fi, Julkari, Valto jne.), mutta keskitetty (yksi) hakuliittymä puuttuu. Ongelma on

jokapäiväinen. Finna.fi:n hyvät tavoitteet eivät ole vielä tätä päivää. Ajantasaista tietoa on välillä mahdotonta löytää.

Kuten Elenius (2018) toteaa, Arton kanssa on pärjättävä, koska se on ainoa monialainen artikkelitietokanta. Arton viitetiedot ovat kuitenkin kirjavia, epätasaisia eikä indeksointi ole ajan tasalla. Tämä on täysin ymmärrettävää sitä taustaa vasten, että Arton sisältöä tehdään talkoilla, vapaaehtoisuuteen perustuen. Oman mausteensa viiteluetteloon Artossa tuovat varsin paikalliset pienet uutislehdet ja marginaaliset pienen lukijakunnan sidosryhmälehdet. Tällaiset osumat tiedonhakutilanteessa herättävät hämmennystä ja madaltavat Arton uskottavuutta ammatillisen ja tutkimustiedon etsijän silmissä.

Ilman laadukasta metadataa tietoa jää saavuttamatta. On arvioitu, että noin puolet julkaistuista tieteellisistä artikkeleista on sellaisia, että vain artikkelin kirjoittaja ja toimittaja lukevat sen (Hypén, Piukkula ja Saarti 2018, 6).

Metatieto, tieto tiedosta, on kivijalka myös digitaalisessa informaatiomaisemassa. Yhä monimuotoisempi julkaisutuotanto ja myös teknisesti monimutkaisempi toimintaympäristö asettavat kuvailutyölle, metatiedon tuottamiselle ja ennen kaikkea sen organisoimiselle valtavia haasteita. Esimerkiksi erilaiset taustajärjestelmät, tietokannat, säännöt, formaatit, standardit, toimijoiden ja kuvailijoiden valtava määrä on sovitettava yhteen sujuvasti ja tehokkaasti, jotta saadaan tuotettua laadukasta metatietoa. Ei siis ihme, että kansallisen metatiedon tuottamisessa on jääty jälkeen.

LEIPURI

Leipomo- ja konditoria-alan ammattilehti

Etelä-Savon leipomoissa hyvä laulu päällä
Kutsutaan juhlistamaan heinäkuun lopusta

Finravinto-keuhkot
Suomalais-

5/2019

KMM

17.5.2019

Kevätkuivuus aikaisti kylvöjen aloitust

KÄYTETYN KYLLÄISYYS
TEHDASKUNNOSTUS

Kaksitasouoma estää ravinnehuutoutumisen

näköalasta liiketoiminnan keskuksena pystytään

suunta.visio

Ranskassa rehuteollisuus sikatilojen osaamistajana

Kuva: Leena Elenius

UUDET LEHTITYYPIT JA UUDET ONGELMAT

Aikakauslehtien tulevaisuuskin näyttää mielenkiintoiselta. Uudet digitaaliset lehdet kuten LongPlay ja MustRead toimivat uudella logiikalla, joten niiden sisällöstä kyllä puhutaan somessa, mutta niissä julkaistujen artikkeleiden metatietoa ei löydä mistään. Onko ainoa (meta)tieto julkaistuista artikkeleista jaossa vain sosiaalisen median profiileissa? Tällaisella tavalla toimien tieto julkaisusta, artikkelista ja uudesta tiedosta tai näkemyksellisestä tekstistä ei tavoita tiedon etsijää eikä siten mahdollista lukijaa (eikä muuten tilaajaakaan).

Julkaisemisen digitalisoitumisen syntyneet uudet julkaisutavat ovat muuttamassa kirjastojen mahdollisuutta tilata aikakauslehtiä kokoelmiinsa. Jos digilehteä ei voi tilata kirjastoihin, ei niissä julkaistu tieto ole avoimesti kaikkien saatavilla. Jos vielä on niin, ettei näiden uusimuotoisten digilehtien artikkeleiden metatietoakaan tuoteta missään, jäävät julkaistut artikkelit vain pienten piirien tietoon ja ehkä varsin lyhytaikaiseen käyttöön.

Muutos on synnyttänyt tilanteen (Malmberg 2018, 335), jossa aikakauslehden selaileva lukeminen ei ole enää tyypillinen lehden lukemisen tapa. Olennaista ei hänen mukaansa enää ole lehti vaan siinä julkaistu artikkeli. Artikkelin sisältö on tärkein. Itse lehdestä on tulossa pelkkä julkaisualusta. Tällöin lehdellä ei enää ole omaa erityistä luonnetta.

Onko tieteellinen aikakauslehti tiedejulkaisemisen formaattina tulossa tiensä päähän? Jos on, tapahtuuko sama myös ammatti- ja asiantuntijalehtien kentällä? Millaisilta alustoilta ja millaisissa formaateissa tulevaisuudessa tieto etsitään, löydetään ja hyödynnetään? Toivottavasti tarjolla on kompakteja, napakoita ja informatiivisesti taitettuja uuden tiedon kokonaisuuksia.

LEHTIEN LUKEMINEN NOUSUUN

Tuoreen vapaa-aikatutkimuksen mukaan aikakauslehtien lukeminen on vähentynyt nuorten keskuudessa. Esimerkiksi 15–24-vuotiaista enää noin neljännes lukee säännöllisesti aikakauslehtiä. (Vapaa-ajan osallistuminen 2017. Lukemisen muutokset, 2019.) Lehtien lukeminen olisi hyvä saada nousuun. Vain sitä kautta lehdissä julkaistu uusi tieto saadaan opiskelijoiden, opettajien ja alan asiantuntijoiden käyttöön. Lehtien lukeminen ja niissä julkaistujen vanhempienkin artikkeleiden hyödyntäminen pitää olla helppoa ja luotettavaa. Laadukas metatieto ja toimivat tietokantapalvelut tässä auttakoot.

LÄHTEET

Elenius, L. 2018. Kirjasto voi elää ilman Aleksia, mutta ei ilman kuvailutietoa. [Verkkolehtiartikkeli]. Kreodi (2). [Viitattu 9.5.2019].

Saatavana: <https://www.kreodi.fi/en/24/Artikkelit/454/Kirjasto-voi-el%C3%A4-ilman-Aleksia-mutta-ei-ilman-kuvailutietoa.htm>

Hypén, K, Piukkula, J. & Saarti, J. 2018. Metatietotyön uudet tuulet – dokumenttien kuvailun merkitys digiyhteiskunnassa. [Verkkolehtiartikkeli]. Signum 50 (2), 5–9. [Viitattu 9.5.2019]. Saatavana: <https://doi.org/10.25033/sig.74087>

Karttunen, J. 2015. Maatalousteknologian opetus ja tutkimus Suomessa. Rajamäki: Työteho-seura. TTS:n tiedote Maataloustyö ja tuottavuus 4/2015.

Malmberg, T. 2018. Media & viestintä aikakauslehtenä, tiedelehtenä ja kulttuurilehtenä 1978–2018. [Verkkolehtiartikkeli]. Media & viestintä 41 (4), 325–337. [Viitattu 14.5.19]. Saatavana: <https://journal.fi/mediaviestinta/article/view/77464>

Vapaa-ajan osallistuminen. Lukemisen muutokset 2017. 2019. [verkkójulkaisu]. Helsinki: Tilastokeskus [Viitattu 15.5.2019]. Saatavana: <http://www.stat.fi/til/vpa/2017/03/index.html>

KIRJOITTAJAT:

Leena Elenius, Seinäjoen ammattikorkeakoulu, informaattikko
Anu Latva-Reinikka, Seinäjoen ammattikorkeakoulu, informaattikko
Silja Saarikoski, Seinäjoen ammattikorkeakoulu, informaattikko